

Sygn. akt XXV C 3624/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 września 2023 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Paweł Duda

Protokolant: Adam Darnikowski

po rozpoznaniu w dniu 20 września 2023 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. S.**

przeciwko **A. L. (1)**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

uznaje za bezskuteczną w stosunku do D. S. umowę o podział majątku objętego była wspólnością ustawową, zawartą w dniu 5 października 2017 r. przez M. L. i A. L. (1) w formie aktu notarialnego przed notariuszem A. P. w W. za repertorium

(...) nr (...), na mocy której A. L. (1) nabyła własność nieruchomości gruntowej położonej w L., dla której Sąd Rejonowy w Busku-Zdroju IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) – do wysokości wierzytelności przysługującej D. S. przeciwko M. L. w wysokości 234.328,77 zł (dwieście trzydzieści cztery tysiące trzysta dwadzieścia osiem złotych siedemdziesiąt siedem groszy) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu w kwocie 10.147 zł (dziesięć tysięcy sto czterdzieści siedem złotych), stwierdzonej nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla wydanym przez Sąd Okręgowy w Poznaniu dnia 26 czerwca 2019 r. w sprawie sygn. akt I Nc 132/19;

zasądza od A. L. (1) na rzecz D. S. kwotę 32.516 zł (trzydzieści dwa tysiące pięćset szesnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sygn. akt XXV C 3624/20

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 20 września 2023 r.

Powód D. S. pozwem z dnia 8 października 2020 r., skierowanym przeciwko pozwanej A. L. (1), wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy o podział majątku objętego była wspólnością ustawową, sporządzonej w Kancelarii Notarialnej notariusz A. P. dnia 5 października 2017 r. pomiędzy M. L. (dłużnikiem powoda) a pozwaną A. L. (1), repertorium (...), w zakresie wierzytelności należnej powodowi od dłużnika M. L. w wysokości 234.328,77 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 16 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu w kwocie 10.147 zł, tj. wierzytelności objętej nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym z weksla przez Sąd Okręgowy w Poznaniu 26 czerwca 2019 r., sygn. akt I Nc132/19.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że zawarł z M. L. w dniu 16 czerwca 2016 r. umowę pożyczki na kwotę 200.000 zł, której zabezpieczenie stanowił weksel in blanco. W związku z brakiem zwrotu pożyczki w terminie, powód wypełnił weksel na kwotę 234.328,77 zł i wezwał dłużnika do zapłaty należnych powodowi kwot. M. L. nie wykupił weksla, wobec czego powód wystąpił przeciwko dłużnikowi na drogę sądową. W dniu 26 czerwca 2019 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu wydał w sprawie sygn. akt

I Nc132/19 nakaz zapłaty z weksla, uwzględniający żądanie powoda i stanowiący tytuł zabezpieczenia. Powód wystąpił o wykonanie zabezpieczenia, jednakże prowadzone w tym zakresie postępowanie egzekucyjne zostało umorzone wobec bezskuteczności egzekucji. Ponadto o bezskuteczności egzekucji z majątku dłużnika świadczy również treść ksiąg wieczystych nr (...), prowadzonych dla nieruchomości dłużnika, w których widnieją wzmianki o innych toczących się postępowaniach egzekucyjnych oraz wpisane są hipoteki na kwoty przenoszące wartości nieruchomości.

W konsekwencji dłużnik nie ma żadnego majątku, do którego powód mógłby skierować egzekucję. W skarżonej umowie z dnia 5 października 2017 r. dłużnik oraz A. L. (1) (małżonka dłużnika) dokonali podziału majątku wspólnego w ten sposób, że dłużnik otrzymał mieszkanie objęte księgą wieczystą nr (...) o wartości (według oświadczenia dłużnika i pozwanej)(...) zł, obciążone hipoteką przymusową na kwotę (...) zł dla zabezpieczenia wierzytelności z tytułu spłaty kredytu (według zaświadczenia banku w dniu zawarcia umowy saldo kredytu stanowiło kwotę 108.533,33 CHF a zatem przenosiło kwotę 400.000 zł), zaś pozwana otrzymała nieruchomość objętą księgą wieczystą nr (...) – nie obciążoną, wartą (według oświadczenia dłużnika i pozwanej) (...) zł, a nadto dłużnik zobowiązał się do przejęcia kredytu, dla którego zabezpieczenia ustanowiona została hipoteka na pierwszej z w/w nieruchomości. Pozwana

i dłużnik zdawali sobie sprawę z sytuacji majątkowej dłużnika (istniejących długów) oraz że nieruchomość, która przypadła dłużnikowi, zostanie sprzedana w toku egzekucji, a kwota otrzymana ze sprzedaży nie wystarczy na zaspokojenie hipoteki oraz kosztów egzekucji.

Oznacza to, że powyższa czynność prawna była całkowicie (lub co najmniej w znacznej części) nieodpłatną. W rezultacie czynności dłużnikowi nie pozostał żaden majątek, do którego powód mógłby skutecznie skierować egzekucję. W konsekwencji czynności ta doprowadziła do niewypłacalności dłużnika lub zwiększenia niewypłacalności, a więc została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, w tym powoda. W wyniku czynności korzyść uzyskała osoba będąca z dłużnikiem w bliskim stosunku, wobec czego domniemywa się, że osoba ta wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Spełnione zostały wszystkie przesłanki wynikające z art. 527 i nast. k.c. do uznania kwestionowanej umowy za bezskuteczną w stosunku do powoda.

Postanowieniem z dnia 24 listopada 2022 r. Sąd ustanowił dla nieznannej z miejsca pobytu pozwanej A. L. (2) kuratora procesowego w osobie adwokata A. W. (1).

Kurator procesowy pozwanej w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uwzględnienie powództwa jedynie w części i uznanie umowy

o podział majątku objętego wspólnością ustawową z dnia 5 października 2017 r., pomiędzy M. L. a pozwaną, za bezskuteczną wobec powoda w zakresie wierzytelności należnej powodowi od M. L. jedynie w wysokości, która przekraczała wartość świadczonej przez pozwaną korzyści wzajemnej.

W uzasadnieniu kurator procesowy pozwanej wskazał, że ze zgromadzonych w sprawie dowodów nie wynika, jakoby pozwana wiedziała o istnieniu wierzyciela czy o samej wierzytelności. Nie ma dowodu, który przemawiałby za tym, że pozwana miała świadomość zawarcia umowy pożyczki, jej aneksowania oraz braku spłaty. Z dowodów nie wynika też, że celem M. L. było pomniejszenie swojego majątku. Na mocy skarżonej czynności prawnej M. L. otrzymał spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, a więc nie była to czynność nieodpłatna. Nie ma dowodu, żeby podział majątku był dokonany w celu pokrzywdzenia wierzycieli. W chwili podpisywania aktu notarialnego M. L. dysponował jeszcze jedną nieruchomością w W.. Umowa o podział majątku została zawarta w dniu 5 października 2017 r., kiedy roszczenie powoda nie było jeszcze wymagalne. Do tej daty M. L. rozpoczął spłatę zadłużenia i przelał na rzecz powoda łącznie kwotę 30.000 zł co oznacza, że zamierzał wywiązać się z całości zobowiązania. Do dnia 21 lutego 2018 r. dłużnik przelał na konto powoda łącznie kwotę 50.000 zł tytułem spłaty pożyczki. Brak jest zatem dowodu, że M. L. zmierzał do pokrzywdzenia wierzycieli, wobec czego pozwana nie mogła mieć tego świadomości. W chwili zawierania przedmiotowej umowy stan majątkowy dłużnika był

dobry, a zatem brak było wpływu dokonanej czynności na jego wypłacalność. Niezależnie od tego kurator procesowy pozwanej wskazał, że wierzyciel może zaspokoić się jedynie z udziału w nieruchomości, jaki przed podziałem należał do dłużnika, zatem wyrok uwzględniający skargę pauliańską winien zawierać sformułowanie odnoszące się do udziału dłużnika w prawie stanowiącym przedmiot czynności prawnej, który może mu przypaść wskutek ustania ustroju majątku wspólnego i dokonania jego podziału.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 16 czerwca 2016 r. D. S., jako pożyczkodawca, i M. L., prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...), jako pożyczkobiorca, zawarli umowę pożyczki, której przedmiotem było udzielenie pożyczki pieniężnej w kwocie 200.000 zł. Kwota pożyczki została przekazana pożyczkobiorcy przelewem na rachunek bankowy, a pożyczkobiorca zobowiązał się do zwrotu przedmiotu pożyczki w kwocie 200.000 zł w terminie 12 miesięcy, tj. do dnia 17 czerwca 2017 r. Pożyczka została oprocentowana według stałej stopy procentowej w wysokości 15%.

W umowie ustalono, że odsetki są liczone od kapitału pożyczki, za okres wykorzystania pożyczki, przy czym płatne będą w trzech ratach: I rata 17 października 2016 r. w kwocie 10.000 zł, II rata 17 lutego 2017 r. w kwocie 10.000 zł, III rata w wysokości 10.000 zł przypadać będzie na dzień zwrotu kapitału pożyczki tj. 17 czerwca 2017 r. Pożyczkobiorca złożył do dyspozycji pożyczkodawcy weksel własny in blanco na zabezpieczenie zobowiązań pożyczkobiorcy wynikających z umowy i upoważnił pożyczkodawcę do wypełnienia tego weksla do kwoty odpowiadającej wartości udzielonej kwoty pożyczki wraz z należnymi odsetkami umownymi oraz odsetkami karnymi, powiększonymi o 15% tytułem zryczałtowanych kosztów windykacji, a w przypadku wystąpienia zdarzenia, uprawniającego pożyczkodawcę do żądania zapłaty kary umownej, do wypełnienia weksla do kwoty dwukrotności kapitału pożyczki, a także upoważnił pożyczkodawcę do uzupełnienia weksla według własnego uznania datą, miejscem wystawienia, datą i miejscem płatności, klauzulą bez protestu, zawiadamiając pożyczkobiorcę o wypełnieniu weksla listem poleconym na adres siedziby pożyczkobiorcy lub dostarczając je osobiście (umowa pożyczki z 16.06.2016 r. – k. 10-12)

Na mocy Aneksu nr 1 z dnia 6 czerwca 2017 r. do umowy pożyczki, strony zmieniły postanowienia umowy pożyczki dotyczące termin zwrotu pożyczki, ustalając ten termin do 17 czerwca 2018 r. Ponadto ustalono dodatkowe raty spłaty odsetek od kapitału: IV rata 17 października 2017 r. 10.000 zł, V rata 17 lutego 2018 r. 10.000 zł, VI rata 17 czerwca 2018 r. 10.000 zł. Aneksem nr 2 z dnia 10 września 2018 r. do umowy pożyczki zmieniły po raz kolejny termin zwrotu pożyczki, ustalając ten termin do 31 grudnia 2018 r. (Aneks nr 1 z 06.06.2017 r. do umowy pożyczki – k. 13, Aneks nr 2 z 10.09.2018 r. do umowy pożyczki – k. 14).

M. L. tytułem spłaty należności wynikającym z przedmiotowej umowy pożyczki zapłacił na rzecz D. S. łącznie 50.000 zł, w tym: 10.000 zł w dniu 14 października 2016 r., 10.000 zł w dniu 16 lutego 2017 r., 10.000 zł w dniu 20 czerwca 2017 r., 10.000,00 zł w dniu 6 listopada 2017 r., 10.000 zł w dniu 21 lutego 2018 r. (potwierdzenia przelewów – k. 33-37).

W dniu 5 października 2017 r. M. L. i A. L. (1) zawarli przed notariuszem A. P. w W. w formie aktu notarialnego Rep. (...) umowę o podział majątku objętego była wspólnością ustawową. W umowę tej stawający do aktu notarialnego oświadczyli, że dnia 12 października 1991 r. zawarli związek małżeński (co potwierdzał okazany notariuszowi odpis skrócony aktu małżeństwa), że w dniu 5 października 2017 r. zawarli w kancelarii notarialnej notariusza A. P. umowę małżeńską majątkową, na mocy której ustanowili rozdzielność majątkową oraz że w skład ich majątku objętego była wspólnością ustawową (małżeńską) wchodzi:

spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu nr (...) w budynku przy ulicy (...) w W., który to budynek wchodzi do zasobów (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z siedzibą

w W., o powierzchni użytkowej lokalu (...) m², dla którego Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), w dziale

IV księgi wieczystej wpisano na rzecz banku (...) S.A. hipotekę umowną kaucyjną do kwoty 528.686,81 zł, ustanowioną celem zabezpieczenia zapłaty kredytu, odsetek oraz innych należności wynikających z umowy kredytu nr (...),

nieruchomość położona w miejscowości L., gminie B., powiecie (...), województwie (...), stanowiąca działkę nr (...) o obszarze 0,1679 ha, dla której Sąd Rejonowy w Busko-Zdroju IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), w której działach I-Sp, III i IV nie ma żadnych wpisów.

Stawający oświadczyli w akcie notarialnym, że zawarli z bankiem pod (...) Bank S.A. umowę kredytu (...), a zabezpieczeniem wiarygodności Banku wynikającej z tej umowy jest opisana wyżej hipoteka kaucyjna, zadłużenie z tytułu kredytu na dzień zawarcia umowy wynosi 400.000 zł. Z okazanego przez stawających zaświadczenia Banku wynikało, że na dzień 26 września 2017 r. saldo zadłużenia kredytu wynosiło 108.533,33 CHF co w przeliczeniu według kursu sprzedaży waluty Banku z tego dnia stanowiło 405.426,25 zł.

M. L. i A. L. (1) dokonali w niniejszym akcie notarialnym podziału majątku objętego byłą wspólnością ustawową w ten sposób, że:

na rzecz M. L. przechodzi spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu objęte księgą wieczystą nr (...);

na rzecz A. L. (1) przechodzi własność zabudowanej nieruchomości gruntowej, objętej księgą wieczystą nr (...).

W przedmiotowym akcie notarialnym M. L. i A. L. (1) zawarli również umowę o przejęcie długu wynikającego z umowy kredytu nr (...), na podstawie której M. L. przejął dług A. L. (1) i stał się wyłącznym dłużnikiem Banku (...) S.A. z siedzibą w G. (następny prawnego (...) Banku S.A.) z tytułu umowy kredytu, którego zabezpieczeniem spłaty jest hipoteka umowna kaucyjna wpisana w Dziale IV Księgi Wieczystej, a A. L. (1) została z tego długu zwolniona.

M. L. i A. L. (1) oświadczyli, że w skład ich majątku objętego byłą wspólnością ustawową nie wchodzi już inne nieruchomości, prawa użytkowania wieczystego, spółdzielcze własnościowe prawa do lokalu.

M. L. oświadczył nadto, że jest właścicielem nieruchomości lokalowej, dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, X Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), której własność nabył do swojego majątku osobistego na podstawie darowizny.

(umowa o podział majątku wspólnego, zawarta w formie aktu notarialnego Rep. (...)z 05.10.2017 r. – k. 43-53)

W związku z niewywiązaniem się przez M. L. z obowiązków wynikających z umowy pożyczki, D. S. w dniu 8 kwietnia 2019 r. uzupełnił wręczony mu przez M. L. weksel na sumę 234.328,77 zł, wskazując jako dzień zapłaty 8 kwietnia 2019 r., oraz pismem z dnia 8 kwietnia 2019 r. wezwał pozwanego do wykupu weksla do dnia 15 kwietnia 2019 r. (weksel – k. 15, wezwanie do wykupu weksla – k. 19, pocztowe potwierdzenia nadania i odbioru – k. 20-22)

Wobec braku wykupu weksla, D. S. wniósł do Sądu Okręgowego w Poznaniu pozew przeciwko M. L. o zapłatę kwoty 234.328,77 zł, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie. Sąd Okręgowy w Poznaniu nakazem zapłaty

w postępowaniu nakazowym z weksla z dnia 26 czerwca 2019 r. sygn. akt I Nc 132/19 nakazał M. L., aby zapłacił na rzecz D. S. z weksla kwotę 234.328,77 zł, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 10.147 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 7.200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniósł w tymże terminie zarzuty. M. L. wniósł zarzuty od powyższego nakazu zapłaty. Wyrokiem z dnia 26 października 2021 r. sygn. akt I C 730/20 Sąd Okręgowy w Poznaniu utrzymał w mocy w całości nakaz zapłaty z dnia 26 czerwca 2019 r. wydany przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie o sygn. akt I Nc 132/19. Wyrok ten uprawomocnił się z dniem 3 listopada 2021 r., a w dniu 20 grudnia 2021 r. wyrokowi została nadana klauzula wykonalności (pозew o zapłatę w postępowaniu nakazowym – k. 16-17, nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w

Poznaniu z 26.06.2019 r. sygn. akt I Nc 132/19 – k. 26, wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 26.10.2021 r. sygn. akt I C 730/20 oraz w/w nakaz zapłaty wraz ze stwierdzeniem prawomocności i klauzulą wykonalności – k. 176-178).

D. S. w dniu 28 października 2019 r. wystąpił do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie A. W. (2) z wnioskiem o wykonanie zabezpieczenia na podstawie tytułu zabezpieczenia w postaci nakazu zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym z weksla przez Sąd Okręgowy w Poznaniu 26 czerwca 2019 r. sygn. akt I Nc 132/19, w zakresie roszczenia w kwocie 50.000 zł (należność główna) wraz z odsetkami ustawowymi od 16 kwietnia 2019 r. Komornik sądowy w dniu 19 listopada 2019 r. wszczął egzekucję w celu wykonania zabezpieczenia wynikającego z powyższego nakazu zapłaty.

Pismem z 28 stycznia 2019 r. komornik poinformował powoda, że postępowanie egzekucyjne zostało skierowane do rachunków bankowych dłużnika oraz wierzytelności należnych dłużnikowi od właściwego Naczelnika Urzędu Skarbowego z tytułu nadpłaty podatku dochodowego, zwrotu podatku VAT oraz wszelkich innych wzajemnych rozliczeń. Egzekucja skierowana do powyższych składników majątku okazała się bezskuteczna. Na rachunkach bankowych dłużnika brak jest środków podlegających egzekucji, zaistniały zbiegi administracyjne i sądowe co do wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika, egzekucja wierzytelności w Urzędzie Skarbowym jest bezskuteczna, dłużnik figuruje w Centralnej Bazie Danych Ksiąg Wieczystych jako właściciel, współwłaściciel bądź użytkownik wieczysty nieruchomości o numerach ksiąg wieczystych: (...), (...), (...). Jednocześnie komornik poinformował wierzyciela w trybie art. 827 k.p.c., że postępowanie w niniejszej sprawie będzie umorzone z urzędu stosownie do art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

Postanowieniem z dnia 3 czerwca 2020 r. komornik postanowił postępowanie prowadzone w sprawie sygn. akt (...) w celu wykonania zabezpieczenia umorzyć z urzędu na podstawie przepisu art. 824 § 1 pkt 3 w zw. z art. 743 § 1 k.p.c. wobec stwierdzenia jego bezskuteczności.

(dokumenty w dołączonych aktach sygn. (...) Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie A. W. (2): wniosek o wykonanie zabezpieczenia – k. 1-2, zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z 19.11.2019 r. – k. 15-17 akt (...), zawiadomienie o stanie egzekucji i dokonanych czynnościach oraz wysłuchaniu wierzyciela przed umorzeniem postępowania – k. 48-48v., postanowienie z 03.06.2020 r. o umorzeniu postępowania – k. 56-56v.)

W księdze wieczystej nr (...), prowadzonej przez Sąd rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie dla spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu nr (...) położonego w budynku przy ul. (...) w W., które to prawo przysługuje M. L., w dziale IV wpisana jest hipoteka umowna kaucyjna w kwocie 528.686,81 zł, ustanowiona dla zabezpieczenia spłaty kapitału kredytu, odsetek oraz innych należności wynikających z umowy kredytu nr (...), na rzecz wierzyciela hipotecznego (...) Bank S.A.

W dziale III tej księgi wieczystej wpisana jest wzmianka o prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym z nieruchomości w sprawie toczącej się pod sygnaturą akt (...) na podstawie tytułu wykonawczego w postaci aktu notarialnego z dnia 2 listopada 2016 r. za Rep. (...)zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 2 stycznia 2019 r., a także wzmianki o przyłączeniu się do egzekucji z nieruchomości:

w sprawie toczącej się pod sygnaturą(...)na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie dnia 8 października 2019 r. sygn. akt II Nc 9908/19, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 22 lutego 2021 r.,

w sprawie toczącej się pod sygnaturą (...)prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie dnia 18 grudnia 2019 r. sygn. akt II Nc13749/19, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności

z dnia 22 lutego 2021 r.,

w sprawie toczącej się pod sygnaturą (...) prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie dnia

4 kwietnia 2020 r., sygn. akt II Nc 2578/20 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 12 maja 2021 r.,

w sprawie toczącej się pod sygnaturą (...) prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie dnia

31 sierpnia 2020 r., sygn. akt II Nc 6719/20, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 12 maja 2021 r.,

w sprawie toczącej się pod sygnaturą (...) prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Katowicach dnia 6 sierpnia 2019 r., sygn. akt

II Nc 207/19, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 19 lutego 2021 r. i wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 15 grudnia 2020 r., sygn. akt II C 1048/19,

w sprawie toczącej się pod sygnaturą (...) prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci ugody Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia

23 października 2020 r., sygn. akt II Nc 62/20, zaopatrzonej w klauzulę wykonalności z dnia 20 stycznia 2022 r.,

(wydruk treści księgi wieczystej nr (...) – k. 185-187)

W księdze wieczystej Nr (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie X Wydział Ksiąg Wieczystych dla nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny nr (...) położony w budynku przy ul. (...) w W., który to lokal stanowi własność M. L., w dziale IV wpisane są:

hipoteka umowna zwykłą w kwocie 318.892 CHF tytułem zabezpieczenia należności głównej z umowy kredytu Nr (...) z dnia 4 kwietnia 2008 r. na rzecz wierzyciela hipotecznego (...) Bank (...) S.A.,

hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 159.446 CHF tytułem zabezpieczenia odsetek i kosztów banku od kredytu zabezpieczonego opisaną wyżej hipoteką umowną zwykłą na rzecz wierzyciela hipotecznego (...) Bank (...) S.A.,

W dziale III tej księgi wieczystej wpisane są wzmianki o prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym z nieruchomości w sprawie (...) na podstawie tytułu wykonawczego w postaci aktu notarialnego z dnia 2 listopada 2016 r. rep. (...), a także wzmianki o przyłączeniu się do egzekucji z nieruchomości:

w sprawie toczącej się pod sygnaturą (...) na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie dnia 18 lutego 2020 r., sygn. akt I Nc 604/20,

w sprawie toczącej się pod sygnaturą (...) na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie dnia 18 lutego 2020 r. sygn. akt I Nc 604/20,

w sprawie toczącej się pod sygnaturą (...) na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie dnia 25 września 2020 r. sygn. akt I Nc 2309/20,

oraz ostrzeżenia o przyłączeniu się kolejnego wierzyciela w sprawie (...) na podstawie wniosku wierzyciela (...) Bank (...) S.A. oraz tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Warszawie dnia 31 marca 2020 r. sygn. akt I Nc 34/20, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 30 kwietnia 2021 r.

(wydruk treści księgi wieczystej nr (...) – k. 181-182)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych dowodów z dokumentów, które nie budziły wątpliwości co do autentyczności i nie były kwestionowane przez strony postępowania.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 6 k.p.c. pominął dowód z zeznań świadka M. L. zgłoszony przez stronę pozwaną. Świadek ten nie odbierał korespondencji sądowej wysyłanej wielokrotnie na adres wskazany przez stronę pozwaną, a strona pozwana w wyznaczonym przez Sąd terminie nie wskazała prawidłowego adresu świadka, wobec czego skuteczne wezwanie świadka celem złożenia zeznań nie było możliwe.

Sąd na podstawie art. 302 k.p.c. pominął również dowód z przesłuchania stron, zgłoszony przez stronę pozwaną, z uwagi na niestawiennictwo powoda pomimo prawidłowego wezwania na terminie rozprawy oraz niestawiennictwo pozwanej, której miejsce pobytu jest nieznanne.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. W myśl art. 527 § 2 k.c. czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był poprzednio. Uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową (art. 531 § 1 k.c.).

Ułatwienia w realizacji skargi pauliańskiej stanowią regulacje wynikające m.in. z art. 527 § 3 k.c. i art. 528 k.c. Zgodnie z art. 527 § 3 k.c., jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Stosownie do art. 528 k.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W rozpatrywanej sprawie poza sporem pozostawał fakt istnienia wierzytelności, której powód domagał się w ramach skargi pauliańskiej. Wierzytelność powoda przeciwko M. L. w wysokości 234.328,77 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 16 kwietnia 2019 r. oraz kosztami procesu w kwocie 10.147 zł została bowiem stwierdzona prawomocnym nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksła wydanym przez Sąd Okręgowy w Poznaniu z dnia 26 czerwca 2019 r. w sprawie o sygn. akt I Nc 132/19.

Odnosząc się do warunków skutecznego zaskarżenia w drodze skargi pauliańskiej umowy z dnia 5 października 2017 r. o podział majątku objętego były wspólnością ustawową, określonych art. 527 § 1 i 2 k.c., podnieść należy w pierwszym rzędzie, że czynność prawna dłużnika może być zaskarżona tylko wówczas, gdy została „dokonana z pokrzywdzeniem

wierzycieli”, przez co ustawa rozumie stan opisany w art. 527 § 2 k.c., czyli niewypłacalność bądź pogłębienie stanu niewypłacalności dłużnika (w jakimkolwiek stopniu) na skutek dokonania czynności. Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia niewypłacalności na potrzeby instytucji skargi pauliańskiej. Przyjmuje się jednak w doktrynie i orzecznictwie, iż niewypłacalność oznacza taki obiektywny (rzeczywiście istniejący) stan majątku dłużnika, wykazany wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (tak: M. Pyziak-Szafnicka, Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, 1995, s. 93 oraz SN w orz. z 18.04.2012 r., V CSK 183/11; z 16.03.2016 r., IV CSK 269/15 i z 27.04.2018 r., IV CSK 200/17). Nie jest konieczne wykazanie, że nastąpiło ogłoszenie upadłości dłużnika (orz. SN z 24.01.2000 r., III CKN 554/98 i z 27.04.2018 r., IV CSK 200/17) ani wszczęcie postępowania egzekucyjnego i wykazanie jego bezskuteczności (orz. Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 06.12.1996 r., I ACr 853/96), chociaż ogłoszenie upadłości dłużnika lub umorzenie przez komornika egzekucji z powodu jej bezskuteczności jest w praktyce podstawowym sposobem udowodnienia niewypłacalności. Wystarczy wykazanie, że wobec stanu majątku dłużnika niemożliwe jest zaspokojenie wierzytelności skarżącego (tak SN w orz. z 24.01.2000 r., III CKN 554/98), a fakt dobrowolnego uregulowania nawet przeważającej części zobowiązań nie ma znaczenia dla oceny stanu niewypłacalności dłużnika, jeżeli w jego majątku brak jest składników majątkowych umożliwiających przymusowe zaspokojenie wierzytelności podlegającej ochronie. O niewypłacalności dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. decyduje nie tyle rachunkowy bilans składników majątku dłużnika, co faktyczna niemożliwość zaspokojenia przez dłużnika całej wierzytelności (por. orz. Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 08.10.2014 r. VI ACa 1940/13). Określenie „w wyższym stopniu” zawarte w art. 527 § 2 k.c. należy rozumieć w ten sposób, że każde powiększenie niewypłacalności dłużnika powinno być brane pod uwagę. Nie jest konieczne, aby niewypłacalność zwiększyła się o całą wartość przedmiotu podjętej czynności prawnej (orz. Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 19.03.1997 r., I ACa 27/97). Niewypłacalność dłużnika powinna istnieć w chwili zaskarżenia (wniesienia powództwa o uznanie czynności za bezskuteczną) i zachować aktualność na chwilę orzekania (tak SN w orz. z 18.04.2012 r., V CSK 183/11 i w orz. z 04.06.2019 r., V CSK 577/18).

Stan niewypłacalności dłużnika M. L. nie budził wątpliwości już

z tej przyczyny, że prowadzone przeciwko niemu z wniosku powoda postępowanie egzekucyjne (w celu zabezpieczenia przedmiotowej wierzytelności zasądzonej nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksła) zostało umorzone, z uwagi na jego bezskuteczność (brak ujawnienia majątku dłużnika, z którego mogłaby być prowadzona egzekucja). Z dowodów zgromadzonych w rozpatrywanej sprawie wynika nadto,

że w podziale majątku dokonany na podstawie kwestionowanej umowy z 5 października 2017 r. M. L. przypadło spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu nr (...) przy ul. (...) w W. o wartości (...) zł, które obciążone jest hipoteką umowną kaucyjną do kwoty 528.686,81 zł, a zatem przewyższającą wartość prawa do lokalu. Przysługujące M. L. prawo własności innej nieruchomości – lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w W. również obciążone jest hipoteką umowną zwykłą w kwocie 318.892 CHF oraz hipoteką umowną kaucyjną do kwoty 159.446,00 CHF, czyli łącznie 478.338 CHF. Dodatkowo w stosunku do obydwu powyższych praw do nieruchomości prowadzony jest szereg postępowań egzekucyjnych dotyczących wierzytelności z innych tytułów, na co wskazują wzmianki wpisane w księgach wieczystych. Prowadzi to do wniosku, że M. L. nie reguluje swoich wymagalnych zobowiązań, a powód, jako wierzyciel, nie ma możliwości zaspokojenia się

w drodze egzekucji z majątku dłużnika. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest zawarcie przez M. L. z A. L. (1) skarżonej umowy o podział majątku wspólnego z dnia 5 października 2017 r. W wyniku tego podziału majątku wspólnego, A. L. (1) stała się bowiem jedyną właścicielką nieruchomości gruntowej, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), zaś prawo do tej nieruchomości utracił M. L.. Nieruchomość ta była w dacie zawarcia kwestionowanej umowy i jest nadal wolna od obciążeń rzeczowych (co można stwierdzić chociażby na podstawie wglądu do elektronicznej księgi wieczystej na portalu przekladarka-ekw.ms.gov.pl), a więc możliwe byłoby prowadzenie z niej skutecznej (choćby częściowo) egzekucji przez wierzycieli M. L., w tym przez powoda. Wskutek dokonania zaskarżonej czynności prawnej pozwana uzyskała tę część majątku wspólnego, która miała obiektywną wartość, a dłużnikowi przypadł składnik

majątkowy obciążony prawami innych osób, pomimo równych udziałów małżonków w majątku wspólnym (zgodnie z regułą z art. 43 § 1 k.r.o.). Spowodowało to zmiany w majątku dłużnika M. L. prowadzące do pokrzywdzenia wierzycieli.

Po drugie, w wyniku podziału majątku wspólnego A. L. (1) uzyskała korzyść majątkową w rozumieniu art. 527 § 1 k.c., w postaci nabycia prawa do całej nieruchomości, objętej księgą wieczystą nr (...). Wystarczające w tym względzie jest stwierdzenie, że wskutek zaskarżonej umowy o podział majątku wspólnego pozwana nabyła prawo do składnika majątkowego, przynależnego wcześniej do majątku wspólnego. Podkreślić trzeba, że korzyść ma miejsce nawet wówczas, gdy osoba trzecia płaci za rzecz nabytą od dłużnika cenę odpowiadającą wartości rynkowej tej rzeczy (por. orz. SN

z 07.12.1999 r., I CKN 287/98; orz. Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 17.07.2013 r., I ACa 222/13, orz. Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 01.10.2013 r., I ACa 405/13, orz. Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 10.06.2015 r., I ACa 1379/14). Kwestia ekwiwalentności ma znaczenie tylko przy ocenie przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela wskutek zaskarżonej czynności, a nie przesłanki uzyskania przez osobę trzecią korzyści. Wobec powyższego pozwana A. L. (1) jest legitymowana biernie w niniejszej sprawie, jako osoba, która osiągnęła korzyść majątkową na skutek skarżonej przez powoda czynności prawnej.

Po trzecie, M. L. przypisać można działanie ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli w chwili zawierania z A. L. (1) umowy z dnia

5 października 2017 r. o podziale majątku objętego była wspólnością ustawową. Dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że wskutek dokonania czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Wystarczy przy tym, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności (tak też Sąd Apelacyjny

w Katowicach w orz. z 18.03.2010 r., V ACa 27/10). Świadomość pokrzywdzenia wierzycieli – jako przesłanka skargi pauliańskiej – nie musi dotyczyć konkretnego wierzyciela, lecz wystarczy świadomość pokrzywdzenia wierzycieli w ogóle. Wystarczy zatem, że dłużnik zdaje sobie sprawę z tego, że dokonana przez niego czynność może pokrzywdzić jakiegokolwiek wierzyciela (ma świadomość, że dokonana przez niego czynność może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia). Świadomość dłużnika nie musi być wynikiem wyłącznie stanu niewypłacalności dłużnika w chwili dokonania czynności. Natomiast jej stwierdzenie w tej dacie może niewątpliwie wskazywać na działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (tak SN w orz. z 18.01.2008 r., V CSK 381/07). Za istnieniem u M. L., w chwili zawierania przedmiotowej umowy

o podział majątku wspólnego, świadomości pokrzywdzenia wierzyciela przemawia fakt,

że w tym dniu istniało już zobowiązanie dłużnika z tytułu zawartej przez niego z powodem umowy pożyczki, które spłacił jedynie w niewielkiej części. Dłużnik musiał też wiedzieć

o skutkach dokonania podziału majątku wspólnego jego oraz pozwanej. Skoro w wyniku tego podziału dłużnik nie otrzymał odpowiedniego ekwiwalentu majątkowego (gdyż wyzbył się udziału w nieruchomości wolnej od obciążeń, a przejął na wyłączność prawo do lokalu obciążonego rzeczowo ponad wartość nieruchomości), to oczywisty był fakt, wobec braku innego dostępnego wierzycielom majątku dłużnika, że taka czynność prawna co najmniej obniża szanse wierzycieli na zaspokojenie.

Po czwarte, w okolicznościach rozpatrywanej sprawy na korzyść powoda przemawia – odnośnie świadomości pozwanej co do działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli – domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.c. A. L. (1), jako małżonka dłużnika M. L., musi być uznana w dacie zawierania spornej umowy z dnia 5 października 2017 r. za osobę pozostającą z dłużnikiem w bliskim stosunku,

w znaczeniu użytym w art. 527 § 3 k.c. W konsekwencji należało przyjąć, że pozwana wiedziała, że M. L. zawierając przedmiotową umowę działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Wskazane wyżej domniemanie wynika z faktu, że więzy rodzinne lub innego rodzaju bliskie relacje osobiste z samej swej istoty uzasadniają stwierdzenie, że osoby będące stronami takiej relacji mają wiedzę dotyczącą przedsięwzięć gospodarczych

czy finansowych drugiej strony. W niniejszej sprawie strona pozwana nie wykazała, by relacja M. L. i A. L. (1) jako małżonków była na tyle szczególna (nietyпова), żeby mogła obalić domniemanie z art. 527 § 3 k.c.

Po piąte, niezależnie od powyższego, zastosowanie znajdzie w niniejszej sprawie regulacja z art. 528 k.c. Dłużnik z całą pewnością nie otrzymał ekwiwalentu korzyści majątkowej uzyskanej przez pozwaną w wyniku zawarcia umowy o podział majątku objętego była wspólnością ustawową. Na mocy dokonanego podziału majątku, pozwanej przypadło prawo własności nieobciążonej nieruchomości o wartości (...) zł, natomiast powód uzyskał prawo do nieruchomości o wartości (...) zł, obciążone hipoteką na sumę 528.686,81 zł. Nie sposób w tych okolicznościach mówić o ekwiwalentności świadczeń stron spornej umowy. Zakładając, że wierzyciel hipoteczny uzyskałby zaspokojenie z hipoteki ustanowionej na prawie do nieruchomości uzyskanym w wyniku podziału majątku przez dłużnika, zabezpieczającej umowę kredytu, w ramach której zadłużenie na dzień zawarcia umowy o podział majątku wspólnego wynosiło nieco ponad 400.000 zł, to dłużnik uzyskał co najwyżej przysporzenie majątkowe o wartości niespełna 50.000 zł. Tak znaczna dysproporcja świadczeń stron umowy o podział majątku wspólnego wyłącza możliwość uznania je za ekwiwalentne. Wobec tego nawet ewentualna dobra wiara pozwanej (nieświadomość działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli) nie chroniłaby jej w odniesieniu do tej jej części uzyskanej korzyści, która przekracza wartość świadczonej przez M. L. korzyści wzajemnej.

Po szóste, wbrew stanowisku strony pozwanej, w niniejszej sprawie brak jest podstaw do zamieszczenia w wyroku uwzględniającym skargę pauliańską zastrzeżenia, że kwestionowana czynność prawna jest bezskuteczna tylko co do udziału dłużnika w prawie stanowiącym przedmiot tej czynności prawnej, który przypadł dłużnikowi wskutek ustania ustroju majątku wspólnego i dokonania jego podziału. Podkreślenia wymaga, że przedmiotem zaskarżenia w ramach skargi paulińskiej była umowa o podział majątku objętego uprzednio wspólnością majątkową małżeńską, w skład którego wchodziła nieruchomość i spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu. W takiej sytuacji uznanie tej czynności prawnej za bezskuteczną względem powoda na skutek uwzględnienie powództwa ze skargi paulińskiej nie pozbawia pozwanej żadnych jej praw do majątku wspólnego, lecz cofa stan majątkowy dłużnika do takiego, jak przedstawiał się on przed dokonaniem podziału, umożliwiając wierzycielowi skorzystanie z uprawnień wynikających z art. 41 § 1 k.r.o., a pozwanej

z odpowiednich obronnych instrumentów prawnych, przysługujących małżonkowi dłużnika egzekwowanego. Poza sporem pozostaje fakt ustania wspólności majątkowej małżonków na podstawie zawartej przez nich umowy majątkowej małżeńskiej, w wyniku czego do składników tego majątku mają od daty zawarcia tej umowy zastosowanie przepisy

o współwłasności w częściach ułamkowych. Udział pozwanej w majątku wspólnym, wynoszący zgodnie z zasadą z art. 43 § 1 k.r.o. połowę wartości tego majątku, zakreśla wierzycielowi granice jego zaspokojenia. Oznacza to, że możliwość prowadzenia przez powoda egzekucji należności od dłużnika obejmuje równowartość jego udziału w majątku wspólnym, chociaż egzekucja może być skierowana do każdego ze składników tego majątku, tak, jak gdyby podziału nie dokonano. Ubezskutecznienie czynności prawnej w postaci umowy o podział majątku wspólnego nie pozwala jednak na udzielenie pozwanej –

w procesie ze skargi paulińskiej – ochrony jej praw uzyskanych w następstwie zakwestionowanej czynności prawnej. Uwzględnienie stanowiska pozwanej niweczyłoby sens akcji paulińskiej przedsięwziętej przez wierzyciela. (tak SN w orz. z 25.05.2017 r., II CSK 567/16).

Z tych wszystkich przyczyn Sąd orzekł jak w pkt. I sentencji wyroku, uwzględniając powództwo o uznanie przedmiotowej czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do powoda.

Orzekając o kosztach postępowania w pkt. II sentencji wyroku Sąd kierował się zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy wyrażoną w art. 98 § 1 k.p.c. Pozwana, jako przegrywająca sprawę, obowiązana jest zwrócić powodowi koszt niezbędne do celowego dochodzenia praw w kwocie 32.516 zł, na którą to kwotę składają się uiszczona opłata sądowa od pozwu w wysokości 11.736 zł, poniesione przez powoda koszty wynagrodzenia kuratora procesowego ustanowionego dla pozwanej, opłata skarbową od pełnomocnictwa procesowego w kwocie 17 zł i wynagrodzenie pełnomocnika procesowego powoda w stawce 10.800 zł, ustalonej na podstawie § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1935).